

Afganistan'da Geçiş Safhası ve 2014 Sonrası Öngörüler

Afghanistan Transition and Perspectives beyond 2014

Mehmet Seyfettin Erol* - Oktay Bingöl**

Özet

11 Eylül sonrası küresel güç mücadelesinin birinci adresi konumunda bulunan Afganistan, Obama'nın yeni Afganistan-Pakistan (AfPak) stratejisi ile birlikte yeni bir döneme girişin eşiğinde bulunmaktadır. 2009 yılında bizzat Başkan Obama tarafından hazırlanan söz konusu yeni stratejide Afganistan'da ulus ve devlet inşası ile demokrasinin kurulması hedeflerinden vazgeçilmekte; buna karşılık Afgan Hükümetinin kapasitesinin artırılması, uluslararası aktörlerin ve bölge ülkelerinin soruna ortak edilmesi ve Taliban ile uzlaşarak siyasi çözüm bulunması vurgulanmaktadır. Bu da haliyle bölgede hem işgalin gereğesi hem de geline aşama itibarıyla yeni bir tartışmayı beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada, yeni strateji kapsamında geçiş safhasında geline son aşama, Afganistan'ın genel güvenlik durumu, 2014'e giden süreçte yaşanması muhtemel gelişmeler, ABD ve NATO'nun yeni rolü ile ilgili değerlendirmeler kapsamında 2014 ve sonrasına yönelik bir takım öngörülerde bulunulacaktır. Çalışma kapsamında, ayrıca, Afganistan'da istikrarı sağlamaya yönelik aktörler-dinamikler bazında uyumlaştırıcı yaklaşımlar üzerinde durulma suretiyle, 2014 sonrası ortaya çıkması muhtemel yeni sorunları aşmaya yönelik bölgesel örgütlenmeler üzerinde durulacak ve bu kapsamda yeni güvenlik ve işbirliği mekanizmalarının hayata geçirilebilmesiyle ilgili öneriler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yeni AfPak Stratejisi, Geçiş, Güvenlik Sorumluluğu, Afgan Güvenlik Kuvvetleri, Afganlaşma.

Abstract

Afghanistan, which has become the focal point of the global power struggle after the 9/11, is on the verge of a new era with Obama's new Afghanistan-Pakistan (AfPak) strategy prepared in 2009. With this new strategy, the aim of nation and state building, and establishment of democracy in Afghanistan was given up. Instead, it is emphasized that there is a need to enhance Afghan Government's capacity, attach the international actors and the regional countries to the problem and need for political solution by reconciling Taliban. As a result, this brings with it a debate about the justification of occupation and the stage that has been achieved. Therefore, in this study, some predictions will be made about 2014 and after in the context of the current situation in transition process, the overall security situation in Afghanistan, probable developments in the process leading to 2014, and the new roles of U.S. and NATO. And also, approaches to enhance stability in Afghanistan at the level of actors-dynamics, regional organizations aims to solve new problems those are likely to occur after 2014, and suggestions about how to construct new security and cooperation mechanisms will be discussed.

Key Words: New AfPak Strategy, Transition, Security Responsibility, Afghan Security Forces, Afghanistanization

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü

** Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Doktora Öğrencisi, e-mail: oktaybin@yahoo.com

Gazi

Akademik Bakış

173

Cilt 5 Sayı 10
Yaz 2012

Giriş

Afganistan'da güvenlik sorumluluğunun Afgan güvenlik birimlerine devredilmesi düşüncesi, Obama'nın yeni Afganistan- Pakistan (AfPak) stratejisi şekillenirken ortaya çıkmıştır. Obama, ABD Harp Okulunda 1 Aralık 2009'da yaptığı konuşmada yeni AfPak stratejisini açıklamış ve ABD Kuvvetlerinin Temmuz 2011'den itibaren çekilmeye başlayacağını ifade etmiştir.¹ Bu şekilde bir kararın alınmasında; başta ABD olmak üzere Afganistan'da NATO harekâtına katkıda bulunan ülkelerin kamuoylarının baskıları yanında, yaklaşan ABD seçimleri, ABD'nin savaş yorgunluğu ve asker bulundurmanın mali boyutu ile Afganistan'da yabancı askerlerin varlığına karşı yükselen hoşnutsuzluk başlıca etkenler olmuştur. ABD öncelikle kendi kararını vermiş, bu kararı NATO planlama sürecine dâhil edip, Lizbon'da onaylanmasını sağlayarak uluslararası topluma mal etmiştir.

ABD, yeni AfPak Stratejisiyle Afganistan'a demokrasi getirmek, Afgan Ulusu ve Devletini yeniden inşa etmek hedefinden vazgeçmiştir. Bunun yerine, terörizmle mücadele, Afgan güvenlik kuvvetlerinin teşkilinin hızlandırılması, savunma ve içişleri bakanlıklarına odaklanarak Afgan hükümetinin kapasitesinin artırılması öncelik almıştır. Ayrıca, başta güvenlik sorumluluğu olarak her alanda "Afganlaşma", Afganistan sorununa uluslararası toplumun ve bölgesel aktörlerin daha fazla müdahil olmalarının sağlanması ve Taliban ile uzlaşma öne çıkan konular olmuştur.

Yeni AfPak stratejinin temel elemanlarından biri olan güvenlilik sorumluluğunun devrini kapsayan geçiş safhası yaklaştıkça, Afganistan'da başta güvenlik ve Afgan güvenlik kuvvetlerinin hazırlık durumu olmak üzere bulunan aşamanın geçişe uygun olmadığı, ABD'nin Afganistan'ı kendi sorunu olmaktan çıkarıp, "Afganlaştırma, bölgeselleştirme ve uluslararasılaştırma" yoluna giderek bölgeden kurtulmaya çalıştığı tartışılmaya başlanmıştır. Tartışmanın diğer bir boyutunu ise, ABD ve NATO'nun Afganistan'dan tamamen çekilmesinin mümkün olmadığı, geçiş safhasının 2014'te tamamlanmasından sonra uzun bir dönem varlıklarını devam ettirecekleri iddiası oluşturmaktadır. Afganistan'da geçiş ve sonrası yapılanma, bölge ülkelerini çok yakından ilgilendirmektedir. Bölge ülkelerinin güvenlik endişeleri ve ekonomik çıkarları, Afganistan'da 2014 sonrası ortaya çıkacak yapı üzerinde etkili olabilecek faktörler olarak düşünülmektedir.

Yukarıda ifade edilen özellikleriyle Afganistan'da 2011 Temmuz ayı itibariyle başlamış olan geçiş ve sonrası dönem, çok bilinmeyenli bir denklem olarak karşımızda durmaktadır. Bu makalede, denklemin bilinmeyenlerinin çözümü ve geleceğe yönelik öngörüler yapılması amaçlanmaktadır.

1 Bob Woodward, *Obama's Wars*, SimonandSchuster.com, New York, USA, 2010, s.335.

Makalenin birinci bölümünde; ABD'nin yeni AfPak stratejisi oluşturma çabaları ve bunun içerisinde geçiş safhasının anlamı, ABD'nin NATO ve uluslararası toplumu yönlendirme girişimleri ile geçiş sürecinin nasıl işleyeceği derinlemesine tartışılacaktır. İkinci bölüm, Afganistan'da başta güvenlik durumu ve Afgan güvenlik kuvvetlerinin hazırlık düzeyi olmak üzere Afganistan'da gelinen aşamaya odaklanacaktır. Bölüm içinde Afganistan'ın geçişe hazır olup olmadığı tartışılacaktır. Üçüncü bölümde; 2014 sonrası Afganistan'da NATO ve ABD varlığı ile çok taraflı güvenlik düzenlemeleri hakkında tahminler yapılması amaçlanmaktadır. Çalışma, önemli bulguların değerlendirmesiyle tamamlanacaktır.

1. Afganistan'da Geçiş Sürecine Giden Yol

a. ABD'nin Yeni Strateji Oluşturma Çalışmaları

Soğuk Savaş sonrası dönemde, 11 Eylül ile birlikte yeni bir döneme giren küresel güç mücadelesinin birinci adresi Afganistan'da² 2003'ten beri yürütülen NATO-ISAF harekâtında geçiş ve kuvvetlerin geriye kendi ülkelerine çekilmesi son yıllarda ortaya çıkmış bir kavram değildir. NATO-ISAF'ın Afganistan Harekât Planı 2003 yılında onaylandığında beş safhayı içermektedir. Birinci safha; değerlendirme, hazırlık ve Başkent Kabil'de güvenliğin sağlanması, ikinci safha; Afganistan'ın diğer bölgelerine genişleme, üçüncü safha; ülkenin tamamında güvenlik ve istikrarın sağlanması, dördüncü safha; geçiş, beşinci safha ise geri çekilme olarak belirlenmiştir.³

ISAF harekât planında bu aşamalara ne zaman veya hangi koşullara bağlı olarak geçileceği, safhalar arası geçiş kriterlerinin neler olacağı tespit edilmiştir. 2009 yılında ISAF Harekâtı, 2006'dan beri üç yıldır, üçüncü safha olan istikrarın sağlanması safhasının içinde yer almaktadır. NATO yetkilileri, bir sonraki safha olan "Geçiş-Transition" safhasına ne zaman başlanacağını ve uluslararası kamuoyuna nasıl duyurulacağını uzun süredir tartışmaktadır. Tartışmalarda ortak bir endişe, geçiş safhasının başladığı ilan edildiğinde İttifak'ın bazı üyelerinin erkenden son safhaya geçme ve kuvvetlerini geri çekme olasılığı olmuştur.⁴

Diğer taraftan, 2009'a gelindiğinde Afganistan içinde yabancı kuvvetlerin varlığına karşı muhalefet büyümüş, bölge ülkelerinin olumsuz tepkileri artmıştır. 2001'den beri Irak ve Afganistan'a yüz binlerce asker gönderen ve mali kaynak aktaran ABD'de savaş yorgunluğu başlamış, ABD Halkı'nın

2 Mehmet Seyfettin Erol, "Afganistan: Yeni Küresel Güç Mücadelesindeki Birinci Adres", *Stratejik Analiz*, Cilt 2, Sayı 19, (Ekim 2001), ss.

3 Steve Bowman, Catherine Dale, *War in Afghanistan: Strategy, Military Operations, and Issues for Congress*, CRS Report, 25 February 2010, s.15. <http://fpc.state.gov/documents/organization/139352.pdf>

4 Vincent Morelli, Paul Belkin, *NATO in Afghanistan: A Test of the Transatlantic Alliance*, CRS Report, 3 December 2009, s.13. <http://www.crs.gov>

harekâta desteği önemli ölçüde azalmış, savaşların ağır mali yükü ciddi olarak tartışılmaya başlanmıştır. 2014 yılında yapılacak ABD Başkanlık Seçimlerinde Obama'nın ikinci dönem seçilebilmesinin, Afganistan'da başarı sağlanmasına ve kuvvetlerin geri çekilmesine bağlı olduğuna inanılmıştır. Tüm bu faktörler Başkan Obama'nın kararını etkilemiş ve geçiş safhasına giden yol açılmıştır.

b. Obama'nın Yeni AfPak Stratejisi

Obama, başkanlığının üçüncü haftasında bir çalışma grubu kurulması ve Mart 2009'a kadar yeni bir rapor hazırlanmasını istemiştir. Hazırlanan rapor⁵, gerçekçi ve başarılıması mümkün olarak nitelenen beş hedef üzerinde odaklanmıştır. Bu hedefler şu şekilde belirlenmiştir.

- Afganistan ve Pakistan'daki terör örgütlerinin uluslararası terörist eylem kapasitelerini yok edilmesi,
- Afgan Hükümeti'nin kapasitesinin özellikle iç güvenliği sağlayabilecek şekilde artırılması,
- Afgan güvenlik kuvvetlerinin azaltılmış ABD desteğiyle terörizm ve ayaklanma ile mücadele edebilecek yeteneğe kavuşturulması,
- Pakistan Hükümeti'nin sivil kontrolü sağlayacak şekilde kapasitesinin artırılması ve ekonomik destek verilmesi,
- Uluslararası toplumun desteğinin artırılması ve BM'nin liderlik rolü alınmasının sağlanması⁶.

Raporda, Afgan Hükümetinin Taliban ile müzakerelere teşvik edilmesi ve sürecin kontrol altında tutulması üzerine de vurgu bulunmaktadır. Başkan, hazırlanan rapordaki veriler ve Beyaz Saray'da yürütülen çalışmalardan elde edilen bulgular üzerine inşa edilen yeni AfPak stratejisini 27 Mart 2009'da açıklamıştır. Yeni stratejide yukarıda Çalışma Grubu Raporunda dile getirilen hedefler yer almakta, Şubat ayında açıklanan 17 bin kişilik kuvvete 4 bin kişilik takviye yapılması öncelik almaktadır⁷.

Açıklanan yeni strateji tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Pentagon ve Afganistan'daki üst düzey ABD'li askeri yetkililer, kuvvet yeni stratejiyi yetersizliği nedeniyle hayal kırıklığı ile karşılamışlardır. Askerler, Irak'ta kazanılan deneyimle yazılan ve 2007 yılında yürürlüğe giren Ayaklanmalara Karşı Koy-

5 Çalışma Grubunun başına CIA eski çalışanı Bruce O. Riedel getirilmiştir. Bu nedenle Rapor, "Riedel Raporu" olarak adlandırılmaktadır.

6 White House Resmi İnternet Sayfası, "White Paper of the Interagency Policy Group's Report on U.S. Policy toward Afghanistan and Pakistan", March 2009, s.1
http://www.whitehouse.gov/assets/documents/afghanistan_pakistan_white_paper_final.pdf

7 White House Resmi İnternet Sayfası, "What's New in the Strategy for Afghanistan and Pakistan",
http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Whats-New-in-the-Strategy-for-Afghanistan-and-Pakistan/

ma Talimnamesi (*US Army Field Manual 3-24/ Marine Corps Warfighting Publication 3-33.5*) (FM 3-24))'ne göre; ayaklanmaların olduğu ülkelerde istikrarı sağlamak için, bin kişilik nüfusa 20-25 arası asker gerektiği ölçütünü temel almışlardır. Buna göre, 30 milyon nüfusu olduğu değerlendirilen Afganistan için gerekli asker sayısı 600 bin civarındadır. Bu sayıda askerin ABD tarafından ve katkı yapan diğer ülkeler tarafından karşılanması mümkün değildir. Ancak Afganistan'ın her bölgesinde aynı şiddette ayaklanma yoktur. Yoğunluk güney ve doğu bölgelerindedir. ISAF'ın Güney ve Doğu Bölge komutanlıklarının sorumluluk sahalarında toplam nüfus 9.4 milyondur. Bu bölgelere sıklet merkezi yapılarak yürütülecek bir harekât için aynı talimnameye göre asker ihtiyacı 188-235 bin arasındadır. Afganistan'da bu tartışmaların yapıldığı dönemde ABD ve NATO asker sayısı toplamı 61.300'dür⁸.

Haziran 2009'da tarafından ISAF Komutanı olarak görevlendirilen Orjeneral McChristal yeni stratejiyi askeri stratejiye dönüştürmek ve harekât alanındaki gerçek durumu tespit etmek için bir çalışma başlatmıştır. McChristal, hem harekât alanındaki gerçek ihtiyacın hem de bu miktarda kuvvet bulmanın olanaksızlığının farkında olarak, ilave kuvvet ihtiyacını 40 bin olarak belirlemiş, diğer önemli ihtiyaçlar da tespit edilerek bir rapor hazırlanmış ve ABD'ye gönderilmiştir.

Beyaz Saray'da rapor üzerine günlerce çalışılmış, daha önce belirlenen strateji gözden geçirilmiş, 40 bin asker ihtiyacını tarafından kabul edilmiştir. İhtiyacı karşılamak için 33 bin ABD askerinin takviye olarak gönderilmesi, kalan 7 bin askerin NATO ve ISAF'a katkı yapan diğer ülkelere talep edilmesi kararlaştırılmıştır. ABD yeni stratejisini, Afganistan'a 33 bin kişilik ilave kuvvet göndererek 18-24 aylık bir dönem içerisinde; Taliban'ın yükselişini durdurmak, teröristlerin ulaşım yolları, üretim merkezleri ve yoğun nüfusun bulunduğu kritik önemde yerleşim merkezlerine girişini engellemek, Taliban ve El-Kaide'nin korunaklı bölgelerde bulunmasını zorlaştırmak, Taliban'ı Afgan güvenlik kuvvetlerinin mücadele edebileceği seviyeye geriletmek, Afgan güvenlik kuvvetlerini teşkil, teçhiz ve eğitimini hızlandırmak, savunma ve içişleri bakanlıklarına odaklanarak Afgan Hükümeti'nin kapasitesini artırmak, Temmuz 2011'den itibaren güvenlik sorumluluğunu Afganlılara devretmeye başlayarak 2014'e kadar kuvvetleri çekmek, 2014 sonrası Afgan Hükümeti'ne destek sağlamaya ve stratejik işbirliğine devam etmek, Afgan Hükümeti'ni Taliban ile müzakere ve uzlaşma çabalarında desteklemek, olarak belirlemiştir.⁹

ABD'nin yeni AfPak Stratejisi daha önce uygulanan stratejilerden önemli sapmalar içermiştir. Öncelikle belirtilmesi gereken nokta; ABD yönetiminin Afganistan'a demokrasi getirmek ve Afgan Ulusu ve Devletini yeniden inşa et-

8 ISAF Resmi İnternet Sayfası, "ISAF and ANA Strength & Laydown", June 2009.

http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/placemat_archive/isaf_placemat_090608.pdf

9 Woodward, a.g.e. s.385-390.

Gazi

Akademik
Bakış

177

Cilt 5 Sayı 10
Yaz 2012

mek hedefinden vazgeçmesidir. Yeni stratejide demokrasi, ulus inşası ve hat-ta devlet inşasından hemen hiç bahsedilmemiş, daha başarılı olabilir ve gerçekçi olarak nitelenen hedeflere vurgu yapılmıştır. Stratejinin özünü, terörizmle mücadele (+) şeklinde özetleyebiliriz. Artının içini ise; Afgan güvenlik kuvvetlerinin teşkili, savunma ve içişleri bakanlıklarına ağırlık vererek Afgan Hükümetinin kapasitesinin artırılması doldurmaktadır.

ABD'nin yeni Afpak stratejisi NATO çeşitli toplantılarında da tartışılarak kabul edilmiştir. ISAF komuta yapısında değişiklikler yapılmış, Afgan güvenlik kuvvetlerinin teşkil ve eğitimin hızlandırmak amacıyla NATO Afganistan Eğitim Misyonu'nun (NATO Training Mission in Afghanistan¹⁰ (NTM-A)) kurulması onaylanmıştır. Geçiş çalışmalarının koordinasyonu için Müşterek Afgan NATO Geçiş Komitesi (Joint Afghan NATO Inteqal Board-JANIB) oluşturulmuştur.

c. Geçiş Süreci Nasıl İşleyecek?

NATO dokümanlarında geçiş safhasının prensipleri şu şekilde belirlenmiştir. Geçiş, bir takvime bağlı değil, şartlara bağlı bir süreçtir. Geçiş ISAF'ın Afganistan'dan çekilmesi değil, Afgan güvenlik kuvvetlerinin yetenekleri geliştikçe destekleyici konuma yer değiştirmesidir. Uluslararası toplumun sivil ve askeri güçleri; güvenlik, yönetim ve kalkınma alanlarında aşamalı olarak liderlik rolünden destekleyen, yönlendiren konumuna geçecektir. Güvenlik sorumluluğunun devri; il, ilçe ve köylerden başlamak üzere yapılabilecektir. Buradan tasarruf edilen ISAF kuvvetleri ihtiyaç duyulan diğer alanlara kaydırılabilecektir. Geçiş, kurumları ve coğrafi bölgeleri kapsayabilecektir. ISAF İl İmar Timlerinin (Provincial Reconstruction Team-PRT) bir kalkınma modeli olarak dönüşümü esas alınacaktır. Geçiş için kriterler tespit edilmiştir. Başarılı bir geçiş için, Afgan güvenlik kuvvetlerinin mevcut ve gelecekte ortaya çıkabilecek güvenlik problemleriyle baş edebilecek yeteneğe kavuşturulması esastır. Geçiş için yapılacak değerlendirmede Afgan Hükümetinin merkezde ve taşrada hukuk düzenini sağlama, kamu yönetimini üstlenme, soysa-ekonomik gelişmeyi devam ettirebilme kapasitesi de dikkate alınacaktır.¹¹

Güvenlik sorumluluğunun devrine uzanan yol şöyle özetlenebilir. ISAF Komutanlığı, Afgan güvenlik kuvvetleri, UNAMA ve diğer aktörlerle yeni stratejiyi uygulayarak; sıklet merkezi tesis edilen bölgeleri önce teröristlerden temiz-

10 NTM-A, Afganistan güvenlik kuvvetlerinin teşkil ve eğitiminden sorumlu NATO teşkilatı olarak 2009 yılında kurulmuştur. 2009 yılından önce Afgan güvenlik kuvvetlerinin teşkilinden sorumlu NATO Direktörlüğü (DATES) ve ABD kurumu CSTC-A koordineli fakat birbirinden bağımsız olarak çalışmaktaydı. Irak'tan edinilen dersler kapsamında iki kurum birleştirilerek NTM-A teşkil edilmiştir. NTM-A'nın mali kaynağının ve personelinin büyük bölümü ABD tarafından sağlanmaktadır. Bu makalenin yazarı 2008-2009 döneminde bir yıl süreli DATES direktörü olarak Afganistan'da görev yapmıştır. NTM-A hakkında ayrıntılı bilgi, " <http://ntm-a.com/wordpress2/> adresinden alınabilir.

11 NATO Resmi İnternet Sayfası, "Backgrounder: Transition" October 2010. http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2010_10/2010_10_D34F22C9AE854B7FAA0BB409A21C90D3_101014-transition-backgrounder.pdf

Geçiş

leyecek ve ele geçirecek, Afgan güvenlik kuvvetleriyle birlikte elde tutacak, sivil aktörlerle beraber yeniden inşa ve kalkınma faaliyetlerini tamamlayacak ve güvenlik sorumluluğunun devrine hazır hale getirecektir.¹² Geçişe hazır olduğu değerlendirilen bölgeler tespit edilen kriterler dikkate alınarak JANIB tarafından incelenecek ve bir öneri paketi hazırlanacaktır. Öneriler NATO Savunma Bakanları Toplantısı gündemine alınacak ve tartışılacaktır. NATO'da uzlaşılan öneriler Afgan Hükümeti'ne bildirilecek ve Devlet Başkanı'nın onayını müteakip kamuoyuna duyurulacaktır. Belirlenen takvime uygun olarak geçiş süreci başlatılacaktır. Herhangi bir bölgede geçiş süreci 12-18 ay arasında olacaktır.

22 Mart 2011 tarihinde Afganistan Devlet Başkanı Karzai tarafından; tüm ilçeleri ile Bamyan ve Panjšir illeri, Surobi ilçesi hariç Kabil ili, Balk ilinin Mezar-ı Şerif ilçesi, Herat ilinin Herat Merkez ilçesi, Helmand ilinin Laskhar Gah ilçesi, Laghman ilinin Mehter Lam ilçesi olarak yedi bölgede geçiş sürecinin başlayacağı açıklanmıştır¹³. Bu bölgelerde Afganistan nüfusunun %23'ü yaşamaktadır. 27 Kasım 2011 tarihinde ise geçiş sürecine tabi olacak yeni il ve ilçeler açıklanmıştır. İkinci grupta birlikte güvenlik sorumluluğu alınacak bölgelerde Afganistan nüfusunun %50'si yaşamaktadır.¹⁴

2. Güvenlik Sorumluluğu Devredilmeden Önce Afganistan'da Geline Aşama

'nın ortaya koyduğu yeni AfPak stratejisi gereği görevlendirilen takviye kuvvetleri 2010 yılı sonuna kadar Afganistan'a intikali tamamlamıştır¹⁵. ISAF, 2010 ve 2011 yıllarında Afganistan'da yeni bir harekât planı uygulamaya başlamıştır. ISAF'ın harekât planının sıklet merkezi, Peştun nüfusa sahip ve Taliban'ın etkili olduğu güneydeki Helmand ve Kandahar bölgelerinde tesis edilmiştir. Pakistan sınırına yakın bölgelerdeki terörist üsleri, Pakistan'dan Afganistan'a geçiş yerleri ile Kabil'in ve Afganistan'ı çepeçevre dolaşan karayoluna bitişik yerleşim birimlerinin güvenliğinin sağlanması ikinci öncelikli hedefler olarak tespit edilmiştir.¹⁶ ISAF'ın Haziran 2011 itibariyle toplam asker mevcudu 90.000 ABD personeli ve 42.381 diğer ülkelerin katkıları olmak üzere 132.000 civarında olmuştur.¹⁷ ISAF harekâtı daha önce açıklandığı şekilde "Şekillendir-Temizle-Tut-İnşa Et-Transfer Et" yaklaşımı ile icra edilmiştir.

12 ABD'nin yeni stratejinin harekât alınanda uygulanması "Shape-Şekillendir, Clear-Temizle, Hold-Tut, Build-İnşa et ve Transfer-Afganlılara devret" olarak açıklanmaktadır.

13 NATO Resmi İnternet Sayfası, "Transition to Afghan lead: Intequal", March 2011.

14 Taylor, a.g.m. s.11-12.

15 ABD Savunma Bakanlığı Resmi İnternet Sayfası, "Report on Progress Towards Security and Stability in Afghanistan and US Plan for Sustaining the Afghan National Security Forces", 13 April 2011, s.2. <http://www.defense.gov>

16 NATO Parliamentary Assambly Resmi İnternet Sayfası, "Transition in Afghanistan: Assessing The Security Effort", 1 Sep 2011, s.3. <http://www.nato-pa.int>

17 ISAF Resmi İnternet Sayfası, "ISAF Contributing Nations Troop Numbers", [http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/Revised%206%20June%202011%20Placemat%20\(Full\).pdf](http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/Revised%206%20June%202011%20Placemat%20(Full).pdf).

gazi

Akademik
Bakış

179

Cilt 5 Sayı 10
Yaz 2012

2010 ve 2011 yıllarında icra edilen operasyonlardan beklenen ilerleme sağlanamamıştır. Afganistan'da güvenlik durumu üzerine rapor yayımlayan birçok kuruluş bulunmaktadır. Bunların arasında raporlarının tarafsızlığına güvenilen Afganistan NGO Güvenlik Bürosuna (Afghan NGO Safety Office-ANSO) göre; siklet merkezi yapılan güneydeki Helmand ve Kandahar ile doğuda Pakistan sınırında teröristlere üs bölgesi sağlayan yerleşim yerlerinde güvenlik durumu çok kötüdür. Kuzeyde ve batıdaki birçok il ve ilçede durum kötüleşmektedir.¹⁸ 11 Temmuz 2011 tarihinde Afganistan Devlet Başkanı Karzai'nin kardeşi Ahmed Veli Karzai'nin suikasta kurban gitmesi¹⁹, 20 Eylül tarihinde Afganistan eski Devlet Başkanı ve Taliban ile görüşmeleri yürüten Yüksek Barış Konseyi Başkanı Burhaneddin Rabbani'nin, evine düzenlenen saldırıda hayatını kaybetmesi²⁰ geline aşama hakkında fikir vermektedir.

BM Genel Sekreteri tarafından, Güvenlik Konseyine sunulan 28 Eylül 2011 tarihli Afganistan Dönem Raporunda; Ağustos 2011 sonu itibariyle Afganistan'da aylık ortalama olay sayısının 2.108 olduğu, 2010 yılının aynı dönemiyle mukayese edildiğinde %39'luk artış görüldüğü ifade edilmektedir.²¹ Center For Strategic International Studies (CSIS) tarafından 2011 Şubat ayında hazırlanan rapora göre Afganistan'da koalisyon ülkelerinin kayıpları (Ölümlerle sonuçlananlar) 2001'de 12 iken 2010'da 711 olmuştur. 2011'in Ocak ayında ise 20 kayıp verilmiştir²². Yılsonuna kadar 2010 rakamlarının yakalanması ve aşılması olasıdır. ABD Kongresi Araştırma Kurumu tarafından hazırlanan raporda; 2011 yılı Ağustos ayı itibariyle ABD birliklerinin yıl içerisindeki zayıtının 243'ü ölü olmak üzere 2.996, 2010 yılında toplam zayıtın 5.238, 2009 yılında ise 2.142 olduğu yer almaktadır.²³ ABD zayıtının 2010'da bir önceki yıla göre yaklaşık %250 artmıştır. Güvenlik durumunda 2011 yılı da 2010 yılı ile benzer sonuçlar görülmüş, 2012 yılının başlarında kötüleşme devam etmiştir. Ancak ABD yetkilileri bu şekilde düşünmemektedir. 'nın onayladığı yeni strateji ile Afganistan'a 33 bin kişilik ilave bir kuvvet getirildiği, daha önce Taliban kontrolünde olan ve girilemeyen bölgelerde büyük operasyonlara başlandığı ve iler-

- 18 The Afghan NGO Safety Office Resmi İnternet Sayfası, "Quarterly Report, Q1, 2011", s. 10. www.afnso.org.
- 19 Habertürk İnternet Sayfası, "Karzai'nin kardeşine Taliban suikastı", 12 Temmuz 2011. http://www.haberturk.com/dunya/haber/647717-karzainin-kardesine-taliban-suikasti
- 20 Milliyet Gazetesi İnternet Sayfası, "Rabbani'ye suikast", 21 Eylül 2011. http://dunya.milliyet.com.tr/rabbani-ye-suikast/dunya /dunyadetay/21.09.2011/ 1441049/default.htm
- 21 UNAMA Resmi İnternet Sayfası, "Report of the Secretary-General to the Security Council", September 2011, s.1. http://unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/SG%20Reports/110921%20SG%20Report%20on%20Afghanistan%20FINAL.pdf
- 22 Anthony H. Cordesman, *Afghanistan and the Uncertain Metrics of Progress Part Three: Key Ongoing Challenges*, Center For Strategic International Studies (CSIS) Report, 28 February 2011, s.24. www.csis.org
- 23 Susan G. Chesser, *Afghanistan casualties: Military Forces and Civilians*, Congressional Research Service Report, 3 August 2011, s.1. www.crs.gov R41084

Gazi

leme kaydedildiği iddia edilmektedir. Bu nedenle operasyon sayısı, olay sayısı ve zayıt oranlarında artış olduğu, Taliban'ın yükseliş ivmesinin durdurulduğu ve girilemez olarak algılanan bölgelerde operasyon yapılarak halkın güveninin kazanıldığı ifade edilmektedir. Yapılan bazı araştırmalar, ABD'nin iddialarının bir kısmında haklılık payı olduğunu göstermektedir.

International Council On Security (ICOS) isimli kuruluş tarafından Mayıs 2011'de yapılan bir araştırmanın konuyla ilgili tespitleri şu şekilde ortaya konulmaktadır: "Afgan halkı, ABD takviye kuvvetlerinin harekât alanına gelmesiyle operasyonlarda başarısının arttığını düşünmektedir. Bu şekilde düşünenlerin oran, Afganistan'ın kuzeyindeki bölgelerde çok yüksek iken güneyde Taliban'a destek sağlanan bölgelerde geri tepme etkisiyle azalmaktadır."²⁴ "Afganistan'da kim kazanıyor?" sorusuna, kuzey bölgelerde yüksek oranda NATO ve Afgan Hükümeti cevabı verilmektedir. Geçiş için kuzey bölgelerde %80, güney bölgelerde %61 destek verilmektedir. Afgan Ordusu'nun etkinliğine kuzeyde %82, güneyde %67 olumlu bakılmaktadır.²⁵ Araştırma sonuçları güvenlik durumu bakımından olumlu şeyler söylemese de geçiş sürecini onaylamaktadır.

ABD'nin yeni AfPak stratejisinin ve Afganistan'da geçiş safhasının başarısında temel faktörlerden birinin, Afgan güvenlik kuvvetlerinin teşkil, teçhiz ve eğitimi olduğu hemen tüm çevreler tarafından dile getirilmektedir. ABD Savunma Bakanlığı Raporuna²⁶ göre; Afgan güvenlik kuvvetlerinin teşkilinde belirlenen hedefin üstüne çıkmıştır. Bu hızla 2014'te Afgan güvenlik kuvvetleri tüm Afganistan'da güvenlik sorumluluğunu alabilecek sayıya ulaşacaktır.²⁷

ABD Savunma Bakanlığı istatistiklerinin iyimser havasının gerçeği yansıtmadığını iddia edenler bulunmaktadır. Bu kapsamda dile getirilen eleştirilerden birisi; Afgan Ordusu ve Polisi'nin gerçek sayısını bilmenin zor olduğudur. Ordunun %32'sinin, polisin ise %24'nün kayıp olduğu dile getirilmektedir. Ordu ve polisin %75'inin her an göreve hazır olması gerekirken bu oran %40-60 arasında değişmektedir. Yüksek orandaki kayıpların; firar ve kayıt yenilememe şeklinde ortaya çıktığı, kısa vadede düzelenmeyeceği iddia edilmektedir.²⁸

Afgan güvenlik kuvvetlerinin teşkilinde diğer bir sorun etnik denge ko-

24 International Council On Security and Development (ICOS) Resmi İnternet Sayfası, "Afghanistan Transition: The Death of Bin Laden and Local Dynamics", May 2011, s.8
<http://www.icosgroup.net>

25 A.g.e.

26 ABD Savunma Bakanlığı Resmi İnternet Sayfası, "Report on Progress Towards Security and Stability in Afghanistan and US Plan for Sustaining the Afghan National Security Force", s.8-10.

27 ABD Savunma Bakanlığı Resmi İnternet Sayfası, "Report on Progress Towards Security and Stability in Afghanistan and US Plan for Sustaining the Afghan National Security Force", s.13-14

28 , Thomas Johnson, Matthew DuPee, *Transition to nowhere: The Limits of Afghanistanization*, Naval Postgraduate School, Program for Culture and Conflict Studies, 22 March 2011.

http://afpak.foreignpolicy.com/posts/2011/03/22/transition_to_nowhere_the_limits_of_afghanization

Geçiş

Akademik
Bakış

181

Cilt 5 Sayı 10
Yaz 2012

nusudur. Afganistan'daki etnik grupların nüfuslarına göre; Afgan Ordusu'nun %42 Peştun, %27 Tacik, %9 Özbek, %9 Hazara ve %13 diğer gruplardan oluşması planlanmıştır. Peştunlar, ordu ve poliste görev yapmaya daha isteksiz ve nitelikleri yetersizdir. Bu durumda oranları tutturma ve teşkil çalışmalarını hızlandırma gayretleri kalitenin düşmesine neden olmaktadır. Subay ve Astsubay mevcutlarında Tacikler çoğunluğu oluşturmaktadır. Tabur komutanlarının %70'i Taciktir. Afgan güvenlik kuvvetleri teşkiline karşılaşılan başka bir problem Afganistan'daki okuma yazma ve eğitim düzeyinin düşüklüğü nedeniyle lojistik, muhabere, istihkâm gibi teknik sınıflara personel temin edilememesidir. Lojistik ve muhabere sistemi yok denecek durumdadır.

Afgan Ordu ve Polis unsurlarına komuta edecek kurumların teşkil ve eğitimi ayrı bir sorundur. Afgan Savunma Bakanlığı'nda çeşitli görev alanlarında yirmi daire başkanlığı bulunmaktadır. Bu birimler, 2007 yılından beri yoğun bir programla ABD ve ISAF tarafından yeniden teşkil edilmekte, görevlendirilen eğitici ve danışmanlar tarafından yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Mart 2011 itibarıyla yirmi dairenin hiçbirisi ABD ve NATO desteği olmaksızın kendi başına görev yapabilecek duruma gelmemiştir. Bu dairelerin ancak yarısı işlevlerinin %50'sini başarabilecek yeterliliktedir. Savunma Bakanlığına bağlı Genelkurmay Karargâhı'nın on sekiz dairesi için de durum aynıdır. İçişleri Bakanlığının yirmi altı dairesi vardır. Onların durumu daha kötüdür.²⁹ ABD yeni AfPak stratejisinde önemli yer tutan Afgan güvenlik kuvvetlerinin en üst kurumları olan Savunma ve İçişleri bakanlıklarının 2007'den beri dört yılda ulaştıkları aşama dikkate alındığında geçiş ile birlikte artacak hayati işlevleri yerine getirebilecekleri oldukça tartışmalıdır.

Afgan güvenlik kuvvetleriyle ilgili yukarıdakilerden daha önemli bir sorun, teşkilin tamamlanmasından sonra yıllık idame masraflarıdır. ABD Savunma Bakanlığı Çalışması, Afgan güvenlik kuvvetlerinin yıllık idame masraflarının 6-8 milyar dolar arası olabileceğini göstermektedir.³⁰ Afganistan'ın Gayri Safi Milli Hâsılasının 15 milyar dolar³¹ olduğu dikkate alınırsa bu kadar büyük bir gider yıllarca nereden karşılanacaktır, bilinmemektedir.

Buraya kadar ifade edilenlerden; AfPak stratejisinin uygulanması ve geçiş safhasının başlatılması için önemli olan bazı tespitler yapılabilir.

Afganistan'da genel güvenlik durumu; hem olay sayısındaki artış, hem de zayıf oranlarının yüksek olmasından dolayı geçiş safhasına uygun değildir. Afgan güvenlik kuvvetlerinin geldiği aşama, sayısal olarak tatminkâr görünmesine rağmen niteliksel ve işlevsel bakımdan ciddi sorunları barındırmakta-

29 ABD Savunma Bakanlığı Resmi İnternet Sayfası, "Report on Progress Towards Security and Stability in Afghanistan and US Plan for Sustaining the Afghan National Security Force", s.16-17.

30 NATO Parliamentary Assambly Resmi İnternet Sayfası, "Transition in Afghanistan: Assessing The Security Effort", s.13.

31 CIA World Factbook, "Country Briefing:Afghanistan" <https://www.cia.gov/library/publication/the-world-factbook/geos/af.html>.

dır. Özellikle Afgan Ordu ve Polisi'nin üst kurumları, güvenlik sorumluluğunu alabilecek eğitim düzeyinden yoksundur. Ancak, seçilmiş güvenli bölgelerde, NATO ve ABD kuvvetlerinin koruma ve destek şemsiyesi altında bölgelerde bir deneme yapılabilir. Afgan halkının, NATO ve Afgan Hükümeti'nin kazanmaya başladığı inancı ile güvenlik sorumluluğunun devrine farklı nedenlerle de olsa olumlu bakması başarı şansını artırmaktadır.

Güvenlik sorumluluğunun devrine başlanılan il ve ilçelerin, yukarıda belirtilen saptamaları dikkate alarak özenle seçildiği görülmektedir. Kabil ve Bamyan illeri ile Mezar-ı Şerif, Mehter Lam ve Herat ilçeleri ANSO'nun raporunda az ve orta seviyede güvenlik problemleri ile tanımlanmaktadır. Yeneden inşa ve kalkınma faaliyetlerinin yoğunlaştığı bölgelerdir. Kabil merkezde 2008'den beri güvenlik sorumluluğu Afgan güvenlik kuvvetlerindedir. Kabil'in en emniyetsiz ilçesi Surobi Geçiş planına alınmamıştır. Helmand ilinin Lashkar-Gah ilçesi ise emniyetsiz ve Taliban etkisindedir. Geçiş kriterlerini karşılamamaktadır. Buna rağmen Taliban'a meydan okuyarak, psikolojik üstünlük sağlama ve halkın tepkisini ölçme niyetiyle geçiş safhasına dâhil edilmiş olabileceği değerlendirilmektedir. İkinci grup olarak açıklanan bölgelerde de benzer özellikler görülmektedir.

Obama'nın yeni AfPak stratejisini hazırlarken geçiş ve kuvvetlerin azaltılarak nihayetinde geri çekilmesini öne çıkarması Batı ülkelerini harekete geçirmiştir. Bu ülkeler de ABD gibi savaş yorgundur. Kamuoylarında Afganistan'daki varlıkları sorgulanmaktadır. Bu kapsamda; Hollanda, Afganistan'da muharip görevini 2010 yılında sona erdirmiş ve 1.900 askerin çoğunu çekmiştir. Kanada, Temmuz 2011'de, 3 bin askeriyle Kandahar bölgesinde yürüttüğü muharip görevi bitirdiğini açıklamış, askerlerinin bir kısmını Afgan güvenlik kuvvetlerinin eğitiminde görevlendirmiştir. Almanya Parlamentosu, Ocak 2011'de 4.900 askerinin 2011 sonundan itibaren çekilmesine karar vermiştir.³² İngiltere, 9.500 askerle ABD'den sonra Afganistan'da en çok askeri bulunan ülkedir. 2011 sonuna kadar 500 asker, 2012'de 500 asker çekeceğini, geri kalan muharip kuvvetlerinin ise 2015'e kadar geri çekileceğini açıklamıştır.³³ Fransa, Afganistan'da bulunan 4.000 askerin 1.000'ini 2012 sonuna kadar çekeceğini bildirmiştir.³⁴ Asker çekme açıklamalarına Polonya ve Belçika da katılarak, tarih olarak 2012'yi göstermişlerdir.

Avrupa ülkelerinin erkenden aldığı kararlar; mevcut kuvvet eksikliğini arttırmasının yanında, bir çekilme dalgasına yol açarak Afganistan'da faaliyet gösteren yardım kuruluşları ve sivil unsurların da işlerini yarım bırakıp gitmelerine ve geçiş safhasını başarısızlığa dönüştürme riskini de taşımaktadır. Bu bakımdan ABD'nin tüm çabalarına rağmen süreci iyi idare edemediği söylenebilir.

32 NATO Parliamentary Assambly Resmi İnternet Sayfası, "Transition in Afghanistan: Assessing The Security Effort", s.19.

33 Elisabeth.Bumiller, "GATES Faults US Allies On Afghan War", *The New York Times*, 11 March 2011.

34 N.Puljak, "France to pull 1000 troops from Afghanistan:Sarkozy", *AFP*, 12 July 2011.

3. Afganistan'ın 2014 Sonrası Görünümü, Geleceğe Yönelik Tahminler

Afganistan'da ABD ve NATO'nun başlattığı geçiş ve devamında kuvvetlerin azaltılması süreci, 2014'ten sonra ne olacak sorusunu da beraberinde getirmektedir. Yabancı kuvvetler tamamen çekilecek midir? ABD, Afganistan'dan ve Orta Asya'dan tamamen çekilir mi? Yoksa başka bir isim ve strateji altında varlığını devam ettirir mi? Bunlar cevaplandırılması gereken sorulardır. ABD'nin yeni AfPak stratejisi ve NATO'nun Zirve kararları ile yapılan çeşitli açıklamalar bazı ipuçları vermektedir.

ABD'nin AfPak stratejisi, 2014 sonrası Afgan Hükümeti'ne destek sağlamaya ve stratejik işbirliğine devam etmeyi içermektedir³⁵. Başkan Obama, stratejinin kamuoyuna duyurulmasını müteakip çeşitli vesilelerle Afganistan ile uzun dönemli işbirliği hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Afganistan'da yaptığı bir konuşmada da; 2014'ten sonra Afganistan'da eğitim görevini yerine getirenler ile ilave bir kısım personelin kalmaya devam edeceğini ifade etmiştir.³⁶ ABD başkan Yardımcısı BİDEN, ABD'nin Afganistan'dan kuvvetlerini azaltırken Irak'taki çekilmeye benzer bir yol izleyeceğini ve bir anlaşma yapılmasını müteakip 2014 sonrası ABD varlığının açıklık kazanacağını belirtmiştir³⁷. NATO zirvelerinde de Afganistan ile uzun dönemli işbirliğine yönelik çabalar görülmektedir. NATO Lizbon Zirvesinde NATO Genel Sekreteri Rasmussen ve Afganistan Devlet Başkanı arasında uzun dönemli işbirliği konusunda bir bildiri imzalanmıştır³⁸. Bildiride; NTM-A'nın ve NATO yardım fonlarının devamı, Afganistan'da NATO irtibat ofisi bulunması, politik ve askeri diyalog mekanizması teşkilî önemli noktalar olarak ortaya çıkmaktadır.

Yukarıdaki verilerden; 2014 sonrasında Afganistan'da NATO, ABD ve bazı ülkelerin askeri unsurlarının bir süre daha kalmaya devam edeceğini çıkarmak mümkündür. NATO'nun varlığının; bir karargâh ve buna bağlı NTM-A'nın devamı şeklinde olabileceği düşünülmektedir. Afganistan'ın Barış İçin Ortaklık (BİO-PfP) programına dâhil edilebileceği, bu kapsamda Rusya'ya da rol verilerek diğer Orta Asya ülkelerini de kapsayan yeni bir mekanizmanın geliştirilebileceği, bu mekanizmanın NATO'nun PfP programı ve Akdeniz Diyalogu girişimden bölgeye uygun araçları bünyesinde toplayabileceği değerlendirilmektedir. ABD'nin ise NTM-A'ya sağladığı desteğin yanı sıra, halen Afganistan'da

35 Woodward, *a.g.e.*, s.385-390.

36 Ewen MacAskill, Patrick Wintour, "Afghanistan withdrawal: President takes gamble on retreat from Afghanistan with address declaring success against al-Qaida and the Taliban", The Guardian, 23 Jun 2011. <http://www.guardian.co.uk/world/2011/jun/23/afghanistan-withdrawal-barack-obama-troops>

37 CNN Politics, "Biden: U.S. willing to stay in Afghanistan beyond 2014", 11 Jan 2011. http://articles.cnn.com/2011-01-11/politics/afghanistan.biden_1_afghanistan-vice-president-joe-biden-nato?_s=PM:POLITICS

38 NATO Resmi İnternet Sayfası, "Declaration by the North Atlantic Treaty Organisation (NATO) and the Government of the Islamic Republic of Afghanistan on an Enduring Partnership signed at the NATO Summit in Lisbon, Portugal", 20 Nov 2010. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68724.htm

Görüş

Akademik Bakış

184

Cilt 5 Sayı 10
Yaz 2012

en kapsamlı ABD üssü olan Bagram ve Kabil Hava Alanını kullanmaya devam etmek isteyeceği, El Kaide ile bağlantılı diğer terörist örgütlere karşı terörlle mücadele kapasitesini Afganistan'da bulundurmaya amaçlayacağı kıymetlendirilmektedir.

Bunların dışında, bölge ülkelerinin yaklaşım ve beklentileri ile bölgesel işbirliği mekanizmalarının Afganistan'ın istikrarına katkısı dikkate alınarak Şangay İşbirliği Örgütü ile NATO arasında Afganistan'a yönelik bir işbirliği ortamının yaratılması da olasıdır.

Sonuç

ABD ve NATO'nun Afganistan'da yürüttükleri ISAF harekâtında güvenlik sorumluluğunun kademeli olarak Afgan güvenlik kuvvetlerine devrini içeren geçiş safhası, ABD'nin AfPak stratejisi ve NATO'nun yıllardır devam eden çabalarında önemli bir dönüm noktasıdır. Obama'nın görevi devralması sonrasında başlatılan ve uzun tartışmalarla şekillenen yeni AfPak stratejisi, Afganistan'a demokrasi getirmek, Afgan Ulusu ve Devletini yeniden inşa etmek hedefinden vazgeçerek gerçekçi ve başarılması mümkün olarak nitelenen hedeflere yönelmiştir. Stratejinin özü, terörizmle mücadeleye devam ederken Afgan güvenlik kuvvetlerinin teşkili, savunma ve içişleri bakanlıklarına odaklanarak Afgan Hükümetinin kapasitesinin artırılması olarak özetlenebilir. Bu kapsamda başta güvenlik sorumluluğu olarak her alanda "Afganlaşma" ve bunun için geçiş safhasının uygulanması, Afganistan sorununa uluslararası toplumu ve bölgesel aktörleri daha fazla çekerek ABD'nin sorunu olmaktan çıkarılması, Taliban'la uzlaşmaya ve Afganistan'ın gelecekteki yapılanmasında pay sahibi olmasına razı olunması kaçınılmaz olmaktadır.

Afganistan'da güvenlik durumu uygun olmamasına ve Afgan güvenlik kuvvetleri yeterli hazırlık durumuna ulaşmamasına rağmen başlatılan geçiş sürecinin başarıyla uygulanması ve Taliban ile devam eden uzlaşma çabalarının sonucu; önemli oranda Pakistan'ın tutumuna bağlı olacaktır. Pakistan, Afganistan'ın 2014 sonrası yapılanmasında kendisine yakın bir hükümet isteyecektir. Bunu sağlamak için gerektiğinde geçiş safhasını sekteye uğratacak hamlelerden geri durmayacaktır.

ABD ve NATO yetkililer tarafından, Afganistan'a 2014 sonrası destek sağlanmaya devam edileceği ve kalıcı işbirliği mekanizmaları oluşturulacağı şeklinde açıklamalar yapılmıştır. NATO ile Afgan Hükümeti arasında bu kapsamda bir protokol oluşturulmuştur. ABD'nin benzer düzenlemeler üzerinde çalıştığı kıymetlendirilmektedir. Bu kapsamda ABD'nin terörizmle mücadele kapasitesi için bazı üslerini muhafaza etmek isteyeceği, NATO'ya tahsisli statüde danışman, eğitici vb askeri personeli ile yeniden inşa ve kalkınma projelerini yürüten sivil personeli bulundurmaya devam edeceği değerlendirilmektedir. Bunun dışında, NATO ve ABD'nin taarruz yeteneği olmayan sınırlı askeri kurumlarıyla 2014 sonrası Afganistan'da bir süre daha bulunmasına, İran hariç bölge ülkelerinin Afganistan'ın yeniden Taliban kontrolüne girebileceği endi-

gazi

Akademik
Bakış

185

Cilt 5 Sayı 10
Yaz 2012

şesiyle büyük bir direnç göstermeyeceği, Pakistan'ın tutumunun ise; ABD yardımları ve baskısıyla dengeleneceği düşünülmektedir.

Hiç kuşkusuz, Afganistan'da güvenlik ve istikrarın sağlanması ve devamı birçok faktörün yanında, etkin bölgesel işbirliği mekanizmalarının hayata geçirilmesine bağlıdır. 2014 sonrası için, ABD ve NATO ile ilişkili ancak bölgesel görünümü ön plana çıkan örgütlenme modellerinin oluşturulması mümkün görülmektedir. Bu kapsamda, Afganistan ile NATO arasında Pfp üyeliğine benzer bir modelle güçlü bir bağ kurulmasına ilaveten, bölge ülkelerinin yaklaşım ve beklentileri dikkate alınarak Şangay İşbirliği Örgütü ile NATO arasında Afganistan'a yönelik bir işbirliği ortamının yaratılması da olasıdır. Bu olasılık, Soğuk Savaş'ın yaklaşık 40 yıllık amansız rekabeti sonrasında şekillenen NATO-Rusya Konseyi'nin varlığı dikkate alındığında şaşırtıcı olmamalıdır. Dolayısıyla, Afganistan'da geçiş safhası sonrası yapılacak düzenlemelerde; uluslararası aktörlerin çıkarlarının bölge ülkelerinin beklentileriyle ve daha önemlisi Afganistan'ın ihtiyaç duyduğu istikrar ve kalkınmayı mümkün kılacak politikaları uyumlaştırabilecek kapsamlı bir yaklaşım ve stratejiye ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynaklar

ABD Savunma Bakanlığı Resmi İnternet Sitesi, "Report on Progress Towards Security and Stability in Afghanistan and US Plan for Sustaining the Afghan National Security Forces", 13 April 2011. <http://www.defense.gov>

BOWMAN Steve, Catherine Dale, *War in Afghanistan: Strategy, Military Operations, and Issues for Congress*, CRS Report R40156, 25 February 2010. <http://fpc.state.gov/documents/organization/139352.pdf>

BUMILLER, Elisabeth. "GATES Faults US Allies On Afghan War", *The New York Times*, 11 March 2011.

CHESSER Susan G., *Afghanistan Casualties: Military Forces and Civilians*, CRS Report, 3 August 2011. <http://www.crs.gov> R41084

CIA World Factbook, "Country Briefing:Afghanistan", <https://www.cia.gov/library/publication/the-world-factbook/geos/af.html>.

CNN Politics, "Biden: U.S. willing to stay in Afghanistan beyond 2014", 11 Jan 2011. http://articles.cnn.com/2011-01-11/politics/afghanistan.biden_1_afghanistan-vice-president-joe-biden-nato?_s=PM:POLITICS

CORDESMAN Anthony H., *Afghanistan and the Uncertain Metrics of Progress Part Three: Key Ongoing Challenges*, Center For Strategic International Studies (CSIS) Report, 28 Feb 2011. <http://www.csis.org>

EROL Mehmet Seyfettin, "Afganistan: Yeni Küresel Güç Mücadelesindeki Birinci Adres", *Stratejik Analiz*, Cilt 2, Sayı 19, (Ekim 2001), ss. 61-72.

ICOS Raporu, "Afghanistan Transition: The Death of Bin Laden and Local Dynamics", May 2011. <http://www.icosgroup.net>

ISAF Resmi İnternet Sayfası, "ISAF and ANA Strenght&Laydown", June 2009. http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/placemat_archive/isaf_placemat_090608.pdf

Görüş

Akademik
Bakış

186

Cilt 5 Sayı 10
Yaz 2012

ISAF Resmi İnternet Sayfası, "ISAF Contributing Nations Troop Numbers", June 2011. [http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/Revised%206%20June%202011%20Placemat%20\(Full\).pdf](http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/Placemats/Revised%206%20June%202011%20Placemat%20(Full).pdf).

JOHNSON Thomas, Matthew Dupee, *Transition to nowhere: The Limits of Afghanistan*, Naval Postgraduate School, Program for Culture and Conflict Studies, 22 March 2011. http://afpak.foreignpolicy.com/posts/2011/03/22/transition_to_nowhere_the_limits_of_afghanization

MACASKİLL Ewen, Patrick Wintour, "Afghanistan withdrawal: President takes gamble on retreat from Afghanistan with address declaring success against al-Qaida and the Taliban", *The Guardian*, 23 Jun 2011. <http://www.guardian.co.uk/world/2011/jun/23/afghanistan-withdrawal-barack-Obama-troops>

MORELLI Vincent, Paul Belkin, *NATO in Afghanistan: A Test of the Transatlantic Alliance*, CRS Report, 3 Dec 2009. <http://www.crs.gov>

NATO Parliamentary Assambly Resmi İnternet Sitesi, "Transition In Afghanistan: Assessing The Security Effort", 1 Sep 2011. <http://www.nato-pa.int>

NATO Resmi İnternet Sayfası, "Backgrounder: Transition" http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2010_10/2010_10_D34F22C9AE854B7FAA0BB409A21C90D3_101014-transition-backgrounder.pdf

NATO Resmi İnternet Sayfası, "Transition to Afghan lead: Inteqal", http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_10/20111006_111006-backgrounder_Inteqal_en.pdf

NATO Resmi İnternet Sayfası, "Declaration by the North Atlantic Treaty Organisation (NATO) and the Government of the Islamic Republic of Afghanistan on an Enduring Partnership signed at the NATO Summit in Lisbon, Portugal", 20 Nov 2010. http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68724.htm

PULJAK N., "France to pull 1000 troops from Afghanistan: Sarkozy", *AFP*, 12 July 2011.

TAYLOR Claire, *Afghanistan: The Timetable for Security Transition*, UK House of Commons Report, 11 May 2011. <http://www.humansecuritygateway.com/documents/UKHC-Timetable-Security-Transition.pdf>

THE AFGHAN NGO SAFETY OFFICE Resmi İnternet Sitesi, "Quarterly Report, Q1 2011". www.afgnso.org.

UNAMA Resmi İnternet Sayfası, "Report of the Secretary-General to the Security Council", September 2011. <http://unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/SG%20Reports/110921%20SG%20Report%20on%20Afghanistan%20FINAL.pdf>

WHITE HOUSE Resmi İnternet Sayfası, "White Paper of the Interagency Policy Group's Report on U.S. Policy toward Afghanistan and Pakistan", March 2009. http://www.whitehouse.gov/assets/documents/afghanistan_pakistan_white_paper_final.pdf

WHITE HOUSE Resmi İnternet Sayfası, "What's New in the Strategy for Afghanistan and Pakistan" http://www.whitehouse.gov/the_press_office/Whats-New-in-the-Strategy-for-Afghanistan-and-Pakistan/

WOODWARD, Bob, *OBAMA'S WARS*, SimonandSchuster.com, New York, USA, 2010.

Görüş

Akademik
Bakış

187

Cilt 5 Sayı 10
Yaz 2012